

SEGÍTSÉGNYÚJTÁS ELMULASZTÁSA VÍZBŐL MENTÉS ESETÉN

GYULAY Dániel

1. Bevezetés

A vízimentés egy fiatal szakág Magyarországon. A problémát hazánkban az jelenti, hogy viszonylag új foglalkozásként a vonatkozó szabályozás még nem minden tekintetben kiforrott, ami a segítségnyújtás elmulasztása tényállásával kapcsolatban is elmondható. Ennek a kiküszöbölése azonban létfontosságú, ugyanis évente több ezren foglalkoznak vízimentéssel hazánkban, és a legmagasabb szintű alapjogot, az életet védik.

A fuldoklóknak történő segítségnyújtás azonban nem csak a vízimentők kötelessége. A segítségnyújtás elvárható a vízi rendészettől, az úszólétesítmények vezetőitől, valamint meghatározott formában még a laikus személyektől is. A kérdés az, hogy ezektől a személyektől mikor, és mi várható el. Erre a problémára ma nincsen pontosan meghatározott szabályozás, sem joggyakorlat, pedig évente több száz fő szorul vízből mentésre országszerte.

A következőkben a magyarországi nyíltvízi vízből mentéssel, azon belül is a segítségnyújtás elmulasztásával fogok foglalkozni. Meghatározom a laikusoktól, a képzett vízimentőktől, a hajón tartózkodó személyektől és a vízi rendészettől elvárható segítségnyújtást, és pontosítom a segítségnyújtás elmulasztásának rájuk vonatkozó minősítését.

2. Vízből mentésről általában

Miért van szükség a vízből mentés szabályozására Magyarországon? Mint minden más mentés esetén, így itt is a legfontosabb érték az élet, amit az élet és az emberi méltósághoz való jog, mint kiemelt alapjog biztosít. Az Alaptörvény rendelkezik az állampolgárok mentéssel kapcsolatos jogairól, és ebbe a körbe

tartozik a vízi életmentés is. Az állam azonban nem biztosítja teljes mértékben az ehhez szükséges feltételeket, valamint a vízi mentéssel kapcsolatos rendelkezésekben számtalan joghézag található.¹

A fürdőzők és a nyaralók számából kifolyólag a 90-es évek elején óhatatlanul magas volt a vízbefulladások és az elmerülések száma. A Magyar Élet és Vízümentő Szakszövetség (továbbiakban: MÉVSZ) statisztikája alapján ez 1990-ben elérte a 327-et, 1991-ben pedig a 335-öt. A rendszerváltást követően, de főleg 2000 környékén kezdtek megalakulni a civil vízümentő szervezetek, amelyek hatására a halálozási arány 2001-re 202-re csökkent vissza.² Ezek a szervezetek szakképzett személyzetet biztosítanak mind strandokon, mind a mentőhajókon, aminek köszönhetően napjainkra a vízben történő halálesetek száma a 90-es években mért adatok töredékére esett vissza. Csak a Balatonon 2010-ben mindössze 5 vízbefulladás, viszont 216 életmentés történt. Ez a hatalmas javulás a Balatoni Vízümentési Rendőrkapitányságnak és a Vízümentők Magyarországi Szakszolgálati Egyesületnek (továbbiakban: VMSZ), a legnagyobb magyarországi vízümentő egyesületnek köszönhető.³

Az államnak mentési kötelezettsége van, amit az 1997. évi CLIV. törvény 96. §-a ír elő.⁴ Ez alapján, *a mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása* és megszervezése állami feladat, valamint a mentést elsősorban az állami mentőszolgálat látja el. Az OMSZ ezt a tevékenységét azonban csak földi és légi mentésként végzi.⁵ A vízümentést a koordinálása mellett más szervezetekre hagyja, akik a vízben történő életmentést is szakszerűen el tudják látni. Ezeket két csoportra lehet bontani. Az egyik az állami szervek által ellátott mentés, ideértve a katasztrófavédőket és a vízümentő szervezetet, a másik szekcióba pedig a civil szervezetek tartoznak.

¹ BAGYÓ Sándor – BOKOR Imre – CS. SZABÓ András – DÁRDAI Miklós – GÖNDÖCS Zsigmond – JAMRIK PÉTER – PETŐ Csilla – PRISKIN János – REISZ József – SOMOGYI Ferenc – KISZELY István – PAMUK Balázs: *A vízümentés* kézikönyve. Magyar Vöröskereszt – Balaton Fejlesztési Tanács, 2013. 10. [a továbbiakban: BAGYÓ et. al.]

² <http://goo.gl/XQ0pZj>

³ <http://goo.gl/3q0fJ9>

⁴ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (1)–(2)

⁵ 322/2006. (XII.23.) Korm. rendelet az Országos Mentőszolgálatról 6. § (6)

3. A vízimentés

Ahhoz hogy a különböző csoportok közötti felelősség vizsgálatnak neki lehessen állni, először tisztázni kell néhány vízimentéssel kapcsolatos alapkérdést. Mi a vízimentők feladata? Elsősorban nem egészségügyi ellátást végeznek, hanem az alkalmazott technológia segítségével felkutatják a bajbajutott személyt, majd biztonságosabb helyzetbe helyezik, vagy szükség esetén átadják a sérültet a sürgősségi ellátást nyújtó személyzetnek. Prevenációs tevékenységként felkutatják a felszíni és a víz alatti veszélyeket, majd a tanult technikák segítségével igyekeznek megelőzni a balesetek kialakulását.⁶

A vízből mentés különböző, egymást követő szakaszokból áll. Mivel a fuldokló sok esetben nem kommunikáció képes, ezért kiemelkedő veszélyt jelenthet a segítségére siető személyre nézve. Következésképpen a közreműködésre képtelen aktív pánikoló mentését fokozott óvatossággal kell végrehajtani.⁷ Úszva történő mentés esetén a mentés sorrendje a bajbajutott észrevétele, megközelítése, megfogása, vontatása, kiemelése, és végül az ellátása. Csónakkal vagy hajóval történő beavatkozás esetén a segítségre szoruló észrevétele, megközelítése, megfogása, kiemelése, partra szállítása, végül az ellátása a mentés megfelelő menete.⁸ Ezek ismeretében a vízimentés veszélyességét elsősorban nem az orvosok, vagy a mentőtisztek munkájához hasonlítanám, hanem a katasztrófavédőkéhez, ugyanis ők is több esetben az életüket kockáztatják a segítségre szoruló megmentése érdekében, ahogyan egy vízimentő szintén az életét veszélyeztetve igyekszik a rászoruló megsegítésére.

A következőkben négy kategóriára bontva fogom vizsgálni az egyes személyeket terhelő segítségnyújtási kötelezettséget. Ez a négy csoport: a laikusok, a képzett vízimentők, a hajósok, és a vízirendőrök.

3.1. Laikusok

A laikusok hétköznapi civilek, akik semmilyen vízből mentési ismerettel, sőt gyakran a vízbiztonsághoz szükséges úszástudással sem rendelkeznek. Velük ellentétben a vízimentők képzésen szereznek gyakorlatot a mentési ismeretekről. Speciális fogásokat, szabadulásokat sajátítanak el, ami egy fuldokló fojtó

⁶ BAGYÓ et. al. i. m. 10.

⁷ Vízimentők Magyarországi Szakszolgálat: *Vízből mentési ismeretek*, 2013. 34.

⁸ BAGYÓ et. al. i. m. 56.

szorításából való szabaduláshoz szükséges. Így nem lehet összehasonlítani, és egy szinten említeni a civilek, és a képzett mentőőrök képesítéseit. Sőt, „*amint azt a Kúria is kifejtette, nem várható el például a folyóparton sétáló úszni tudó személytől sem a fuldokló kimentése.*”⁹

A vízimentés egy olyan foglalkozás, ahol a strandi mentők bármikor közvetlen veszélybe kerülhetnek, ami akár a halálukat is okozhatja. Ezek alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy a vízből mentés speciális tudást igényel. Ennek az ismeretnek az alkalmazása nem várható el egy hétköznapi laikus strandolótól. Nem követelhető meg továbbá senkitől sem „*saját életének kockára tétele, mások életének megmentése végett*”.¹⁰

A segítségnyújtás elmulasztása egy mulasztásos bűncselekmény. Az elkövető szándékának ki kell terjednie a cselekvési kötelességre, valamint a cselekvési képességre is. Következésképpen nem állapítható meg szándékosság a cselekvési lehetőség fel nem ismerése folytán annak az úszni nem tudónak a terhére, aki nem veszi észre, hogy a közelében egy mentőfelszerelés található, amivel a bajbajutott életét megmenthetné.¹¹

A megállapítottak alapján egy civilt nem lehet segítségnyújtás elmulasztása miatt felelősségre vonni akkor, ha nem kísérli meg a fuldokló vízből mentését. A segítségnyújtás azonban társadalmilag elvárt, viszont ennek más módja is van, mint a közvetlen társmentés. Így tehát minden civil köteles egy magasabb szintű segítségnyújtót keresni, például egy strandi mentőt, vagy egy úszólétesítmény vezetőjét, vagy riasztaniuk kell az illetékes hatóságot, hogy ők megtegyék a szükséges lépéseket. Ennek elmulasztása esetén már a Btk. 166. § (1)–(2) bekezdése alapján vonhatók felelősségre.

3.2. Képzett vízimentők

Vajon a civil vízimentő szervezetek keretében dolgozó vízimentők, segítségnyújtás elmulasztásakor alap esetért, vagy minősített esetért felelnek? Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kaphassunk, először át kell tekintenünk magát a civil vízimentő szervezeteket és azoknak a rendszerét. Magyarországon a vízimentők nagy része valamilyen civil szervezet alkalmazásában dolgozik.

⁹ BELOVICS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL: *Büntetőjog II.* HVG-ORAC, Budapest, 2013. 121.

¹⁰ BELOVICS–MOLNÁR–SINKU i. m. 121.

¹¹ BELOVICS ERVIN – GELLÉR BALÁZS – NAGY FERENC – TÖTH MIHÁLY: *Büntetőjog I.* HVG-ORAC, Budapest, 2012. 194.

Ezek a szervezetek általában nonprofit egyesületek vagy alapítványok. A legnagyobb közülük a VMSZ, mely a Balatonon és számos egyéb helyen elterülő strand biztonságáért felel.

A vízimentők segítségnyújtás elmulasztása esetére vonatkozó felelősség megállapításával kapcsolatos első problémák a képzéseknél jelentkeznek, ugyanis ahhoz, hogy valaki vízimentő lehessen, sikeres vizsgát kell tennie. Ezt a nagyobb szervezetek komolyan veszik, és néhány napos tanfolyammal, szigorú vizsgákkal, majd később a strandon való betanítással tesznek eleget az újoncok felkészítésének. Vannak azonban olyan természetes fürdők, ahol drágának tartják a civil szervezetek vízimentőit, így maguk alkalmaznak egyéb helyen kiképzett mentőőröket. Ezek a strandi mentők előfordul, hogy egy „áltanfolyamon” vesznek részt, ahol még az úszástudásukról sem győződnek meg, arról nem is beszélve, hogy nem készítik fel őket, a rájuk leselkedő veszélyekre, például egy aktív pánikoló mentésére. Ezek az „áltanfolyamok” Magyarországon ugyan olyan papírt szolgáltatnak, mint a korrekt képzést nyújtó civil szervezetek, így büntetőjogi minősítésben nem lehet különbséget tenni a kettő vizsgarendszerben képesítést nyerő mentőőrök között. Ami a vízimentés szempontjából még aggasztóbb, hogy a törvény sem kívánja meg a magas szintű képzettséget. A Kormányrendelet mindössze *vízimentésben* jártas úszómesteri ügyeletet¹² tesz kötelezővé képzettségként.

Mivel nincs egységes képzési követelmény, így a különböző civil vízimentő szervezetek egyénileg állítják össze a vizsga követelményeket, amely alapján megfelelőnek vélik a kiképzett vízimentők felkészültségét. Annak érdekében, hogy a vízimentésben jól felkészült mentőőrök vegyenek részt, szigorúbb jogszabályok kellenek, amelyek meghatározzák azt az alapképzést és vizsgakövetelményt, aminek meg kell felelniük. Ezzel el lehetne kerülni, hogy az emberek biztonságáért felelős strandi mentők, úszástudás nélkül, mentési ismeretek hiányában kerüljenek egy strandra a fürdőzők életének biztosítása végett.

Egy komolyabb civil vízimentő szervezet felépítése hasonlít a katasztrófavédelemhez. Rendelkezik mentésirányító rádióközponttal, ahonnan a gyakorlatban résztvevő, mentő egységeket irányítják, és kapcsolatot tartanak a felettes szervekkel, akiknek a koordinálása mellett működnek.¹³ A Balatonra ezen kívül speciális szabályok is vonatkoznak. Itt a mentőhajók korlátozottabb kifutási en-

¹² 78/2008 (IV.3.) Korm. rendelet a természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valamint a természetes fürdőhelyek kijelöléséről és üzemeltetéséről, 7. melléklet 12.

¹³ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (2)

gedéllyel rendelkeznek, melyekre utasítást az OMSZ, a vízi rendészet, valamint a saját figyelőszolgálat adhat.¹⁴

Mentési tevékenységet csak az illetékes szerv által arra feljogosított szervezet végezhet. Az ilyen tevékenység engedélyköteles, annak hiányában mentési tevékenység nem folytatható.¹⁵ Következésképpen Magyarországon csak olyan vízimentő szervezet működhet, amelynek az OMSZ, vagy más illetékes hatóság engedélyt adott a mentési tevékenység folytatására.

Mi alapján vonható felelősségre a strandi mentő segítségnyújtás elmulasztása esetén? A strandi vízimentés sajátossága, hogy azt csak képzett civilek végzik, viszont mint mentésre feljogosított szervezet tagjai, közfeladatot ellátó személynek minősülnek.¹⁶ Vízimentő alkalmazását azonban jogszabály írja elő.¹⁷ A civil szervezetek ennek teljesítésére mentőörököt bocsátanak a strandok rendelkezésére. A szervezetek alkalmazásában álló mentőörök elfogadják az egyesület vagy az alapítvány létesítő okiratát, valamint ezek belső szabályzatát, majd a szervezet köti meg a szerződést a stranddal.¹⁸ Ebben a szerződésben a szervezetek, és így az általuk alkalmazott strandi mentők is vállalják a vízben történő segítségnyújtást.

A minősítés megállapításához figyelembe kell venni továbbá azt is, hogy egy fürdőző nem tudja eldönteni, hogy az ő élete biztonságáért felelős vízimentő egy képzett civil, vagy magasabb szintű segítségnyújtó, akit egyéb jogszabályok is köteleznek a vízből mentésre. Ilyenkor a strandolóban joggal merül fel egy nyugalomérzet, mert akaratlanul is biztonságban érzi magát az által, hogy a tudatát áthatja egy olyan gondolat, hogy baj esetén, őt vagy a családját, az ott lévő mentőőr megmenti. Ezek alapján joggal gondolhatnánk, hogy a képzett civilek strandi mentőként segítségnyújtás elmulasztásakor a Btk. 166. § (3) bekezdésének második fordulata szerinti minősített esetért felelnek.

A problémát a minősítés megállapításánál azonban az jelenti, hogy azok a személyek, akik ellátják a strandi vízből mentést, azok csak néhány napos tanfolyamot végeznek. Hogy a korábban említettekre hivatkozzak, lehetséges az is, hogy ezek a mentőörök még képzésben sem részesültek, vagy akár még úszni sem tudnak, mert a strand rögtönzött igényei miatt csak egy gyorsított „áltanfolyamon” vettek részt. Ezen kívül a strandi mentők javarészt idenyjel-

¹⁴ 30/2003 (III.18.) Korm. rendelet 7. § (3)

¹⁵ 5/2006. (II. 7.) EüM rendelet a mentésről 10. § (1)

¹⁶ 2012. évi C. tv. 459.§ 12. g)

¹⁷ 78/2008. (IV. 3.) Korm. rendelet 7. melléklet 12. aa)

¹⁸ VMSZ megbízási szerződés 1.1. 1.

leggel, diákmunkaként vannak alkalmazva, sőt még az is lehetséges, hogy a szolgálatot teljesítő mentőőr mindössze 14 napot dolgozik vízimentőként. Így az imént felsoroltak arra a következtetésre is vezethetnek bennünket, hogy az alapesetért kell a strandi vízimentőket felelősségre vonni.

Mérlegelve a körülményeket, arra a következtetésre jutottam, hogy aki vízimentőnek jelentkezik, annak tudnia kell, hogy bármikor bármi történhet, és minden esetben készen kell állnia a bajbajutott mentésének megkezdésére. A mentőőrök a tanfolyamon általában megkapják a szükséges ismereteket, és jobb esetben csak azok válnak vízimentővé, akik képesek úszva, vagy eszközös mentéssel mások életét megóvni. Senki sincs arra kötelezve, hogy vízimentő legyen, viszont ha az válik valakiből, akkor annak át kell éreznie az emberi életért való felelősség súlyát. A jogszabály szigorú meghatározására azért lenne szükség, mert a legmagasabb alapjoggal védett értéket, az életet képviselik. Ezt minden tudásukkal és tapasztalatukkal meg kell védeniük, hogy a vízbefulladás miatti halálozási ráta tovább csökkenhessen Magyarországon. Ezen kívül *segítségnyújtásra egyébként is köteles személynek az tekinthető, akit foglalkozási szabály, jogszabály, avagy szerződés kötelez ilyen tevékenység kifejtésére.*¹⁹A felsoroltak közül pedig, mint korábban már említettem, a mentőőrt szerződés köti, és ezért díjazást is kap. A jogszabály mindössze annyit ír elő, hogy mentőőrt kell alkalmazni.²⁰

Végezetül a szakma általános szabályainak kell a legfontosabb támpontnak lennie. Ha egy segítségnyújtás elvárható a szakma általános szabályai szerint, akkor azt egy képzett vízimentőnek, még ha csak képzett civil is, akkor is végre kell tudnia hajtania. Arra készítették fel, és azért kapja a fizetését, hogy szükség esetén beavatkozzon. Ezek alapján a strandi vízimentőt segítségnyújtás elmulasztásakor minősített esetért kell felelősségre vonni, mert *a segítségnyújtásra egyébként is köteles.*²¹

Felmerül azonban kérdésként, hogy pontosan mire kötelezhető egy képzett vízimentő? A válasz egyszerű: minden olyan segítségnyújtásra, ami a szakma általános szabályai alapján elvárható. Tehát ő sem köteles minden esetben a saját biztonságának kockáztatásával megmenteni mások életét.²² Vannak olyan

¹⁹ BELOVICS–MOLNÁR–SINKU i. m. 123.

²⁰ 78/2008 (IV.3.) Korm. rendelet 7. melléklet 12. aa)

²¹ 2012. évi C. törvény 166.§ (3)

²² BELOVICS–MOLNÁR–SINKU i. m. 121. „Az alapeset vonatkozásában egyértelműen érvényesül az a tétel, hogy senkitől sem várható el saját életének kockára tétele, mások életének megmentése végett.” Ez a minősített eset vonatkozásában a vízimentőkre vonatkozóan úgy módosul, hogy nem minden esetben várható el, az életük kockára tétele, mások megmentése érdekében.

körülmények, amelyek lehetetlenné teszik a mentést, és ilyenkor hasznosabb gyorsan más külső segítséget kérni.²³ Ilyen lehet például egy befelé forgó víz-henger, ami nagy eséllyel a segítségre siető vízimentő halálát is okozná. Tehát praktikusabb, ha a vízimentő a speciális esetekben magasabb szintű segítséget kér, és nem próbál meg lemerülni, és megkeresni a bajbajutottat.

Minden mentési szituáció egyedi, ezért nehéz lenne általánosságban megmondani, hogy mikor lehet a vízimentőt felelősségre vonni. Ez alapján a vonatkozó szakirodalom szerint dönthető el, hogy a szakma szabályai szerint járt-e el az illető, egyebekben pedig a már korábban tisztázottakat kell megfelelően alkalmazni.²⁴ Általánosan azonban ki lehet jelenteni, hogy a vízimentőnek mindig meg kell tennie a képzettségének megfelelő maximális segítségnyújtást.

3.3. A hajón tartózkodókra vonatkozó segítségnyújtási kötelezettség

A Btk. 166. § (1) bekezdése előírja, hogy tőle elvárható segítséget kell nyújtani minden olyan személynek, aki sérült, illetve élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van. Azonban milyen segítségnyújtás várható el egy hajóvezetőtől, és a hajón tartózkodó egyéb személyektől? Mivel a közvetlen veszélyhelyzet a nyílt vízén bármikor kialakulhat, ezért meg kell határozni az ilyen esetben való segítségnyújtási kötelezettséget. Egy görcs, egy rejtett betegség, valamilyen természeti katasztrófa, vagy akár egy havária, a nyílt vízén bárkinek könnyedén az életébe kerülhet. Ilyen helyzetben előfordulhat, hogy az egyetlen esély a túlélésre egy segítségre siető hajó lehet.

A következőekben a hétköznapi, illetve a vízimentő hajók vezetőit, valamint a hajón tartózkodó civilek, és mentőmotoroson szolgáló matrózok segítségnyújtási kötelezettségét fogom vizsgálni.

²³ BELOVICS–MOLNÁR–SINKU i. m. 121. „*Azt, hogy kitől milyen segítség várható el, az eset összes körülményére figyelemmel lehet csak eldönteni.*”

²⁴ Ilyen szakirodalom például: A vízimentés kézikönyve, a VMSZ által írt Vízből mentési ismeretek.

3.3.1. Az úszólétesítmények vezetői

Magyarországon a Hajózási Szabályzat,²⁵ valamint a 2000. évi vízi közlekedésről szóló XLII. törvény hatálya alá tartozik minden úszólétesítmény, a legkisebb csónaktól a legnagyobb hajóig.²⁶ Ezek alapján az is megállapítható, hogy a nyilvántartásba vételre nem köteles úszólétesítményekre – melyeket a 2000. évi XLII. törvény 7. § (2) bekezdés sorol fel – szintén ezeket a jogszabályokat kell alkalmazni.

Amennyiben valaki egy hajót vezetve egy bajbajutottat észlel a vízben, akkor a hajózási szabályzat alapján segítségnyújtási kötelezettsége van, és köteles a *hajójának biztonságával összeegyeztethető mértékben segítséget nyújtani*.²⁷ Ennek a kötelezettségnek a hajóvezető saját képességének és az adott körülményeknek megfelelően köteles eleget tenni.

A tőle elvárhatóság kérdésénél különbséget kell tenni a nyilvántartásba vételre köteles, és a nyilvántartásba vételre nem köteles, így jogosítvány nélkül is vezethető úszólétesítmények között. A megkülönböztetés alapját az adja, hogy az emberi erővel hajtott vízi sporteszközök, vagy például az evezős katamaránok erősebb áramlatban, nagyobb széllesekben nehezen irányíthatóak, és ilyen körülmények között egy esetleges mentés megkísérlésével magukat is veszélybe sodorhatnák. Ezáltal ők is külső beavatkozásra szorulnának. Ennek a kategóriának a felső határát pedig a 2000. évi XLII. 87. § 3. pontja adja.

A másik csoportba a nyilvántartásba vett úszólétesítmények tartoznak. Ezek a hajók már erősebb szélben, vagy akár viharban is irányíthatóak, vezetésükhöz pedig jogosítvány szükséges. Tehát a hajó vezetője egy tanfolyamon képzettséget szerzett különböző tárgyak megközelítésére, és elméleti felkészítést viharok esetére. Ezen felül minden legalább kedvtelési célú kiséghajónak minősülő úszólétesítmény kötelező felszerelése legalább egy mentőeszköz.²⁸ Ezekkel a mentőeszközökkel nem szükséges a bajbajutottat közvetlenül megközelíteni, hanem elég csak méterekre megállni tőle és a mentőgyűrű vagy a mentőpatkó használatával a hajóra segíteni. Ezek alapján az érintett úszólétesítmények hajóvezetőitől elvárható a bajbajutott hajóra segítése. Tehát helyes a megyei bíróság ítélete, amely szerint a terhelt felel a vízi közlekedés veszélyeztetésé-

²⁵ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről.

²⁶ 2000. évi XLII. törvény 7. § (2)

²⁷ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet 1. melléklet I. rész 1. fejezet 1.16 cikk.

²⁸ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről II-2. melléklet II. 6.: A Kedvtelési célú kiséghajó kötelező felszerelése a „mentőgyűrű, vagy mentőpatkó 8, vagy 25 m hosszú felúszó kötél.”

nek büntettségért és az azzal halmazatban álló cserbenhagyásért, ha a terhelt a hajójával, nagy sebességgel a sértettek kenuja körül leír egy kört, azzal a céllal, hogy a vízbe boruljanak, majd a sértettek vízbe esését látva a segítségnyújtást megtagadva elhajózik.²⁹

Ha a segítségre siető hajóvezető képes megközelíteni a bajbajutottat, akkor is csak a felszínen levő személy mentése várható el tőle. Ha a segítségre szoruló már elmerült, akkor nem tartozik a tőle elvárhatóság kategóriájába, hogy a víz alá merült, eszméletlen, vagy pánikoló személyt úszva kísérelje meg a hajóra segíteni. Ennek oka, hogy – a korábban említetteknek megfelelően – az úszva történő mentés különös képesítést igényel, és ismételen nem várható el senkitől az életének a kockáztatása, mások életének megmentése érdekében. Az viszont mindenkitől elvárható, hogy az elmerült, közvetlen életveszélyben lévő személynek az illetékes hatóság riasztásával segítséget nyújtson. Ezek alapján helyes volt a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárásban hozott ítélete, amely szerint a megyei bíróság törvénytelen ítéletet hozott azzal, hogy a hajóvezetőt segítségnyújtás elmulasztása miatt elítélte, mert az általa okozott balesetnél nem merült alá, és nem kezdte el a víz alatt lévő sértett felkutatását.³⁰

A jogosítvány nélkül vezethető úszólétesítmények vezetőjétől és azoktól a legalább kedvtelési célú kiséghajót vezetőktől, akik a vízben lévő bajbajutottat bármilyen okból kifolyólag nem tudják megközelíteni, az várható el, hogy az észlelést követően, késlekedés nélkül jelezzék az esetet az arra illetékes hatóságnak. A tőle elvárhatóság kiterjed részükről még a lehető legpontosabb tájékoztatásra is, ezzel gyorsítva a keresést és a mentést.

A hajóvezetők részére a Hajózási Szabályzaton kívül, a 2000. évi XLII. törvény írja elő a segítségnyújtási kötelezettséget, ezért *ha az úszólétesítmény vezetője tudomást szerez arról, hogy a vízben emberélet került veszélybe, köteles segítséget nyújtani.*³¹ Jelen esetben azzal a problémával találkozunk, hogy ugyan jogszabályok támasztják a mentési kötelezettséget a hajóvezetők számára, azonban ezek a jogszabályok a vízi közlekedésről szólnak. Így a Btk. 166. § (4) bekezdése alapján, nem lehet az úszólétesítmény vezetőit a (3) bekezdés utolsó fordulata szerinti minősítésért felelősségre vonni. Ennek oka, hogy a 166. § (4) bekezdését nem csak a közúti közlekedés szabályaira kell érteni, hanem a vízi, vasúti és légi közlekedés szabályaira is. Ezt támasztja alá az is, hogy a Belovics

²⁹ BH 1996. 134.

³⁰ BH 1993. 79. Ítéletében a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a közúti és a vízi balesetek nem hasonlíthatók össze, ezért a vízben történő sérülés okozására nem lehet átalakítás nélkül alkalmazni a közúti balesetekre vonatkozó szabályokat.

³¹ 2000. évi XLII. törvény a víziközlekedésről XIII. Fejezet 64. § (1)

–Molnár–Sinku által írt Különös részi tankönyv³² nem tesz különbséget az egyes közlekedési ágazatok között a (4) bekezdés alkalmazhatósága szempontjából. Következésképpen, ha az úszólétesítmények vezetői elmulasztják a tőlük elvárható segítségnyújtást, akkor a Btk. 166. § (1)–(2) bekezdése alapján kell őket felelősségre vonni, amennyiben nem ők idézték elő a veszélyhelyzetet.

3.3.2. A hajón tartózkodó civilek segítségnyújtási kötelezettsége

Gyakran előfordul, hogy a hajóvezetőn kívül más személyek is tartózkodnak az úszólétesítményen. Ebben az esetben, amennyiben ők vesznek észre a vízben egy bajbajutottat, akkor rájuk is vonatkozik a segítségnyújtási kötelezettség. Az ilyen civilek tőle elvárhatósága csak a hajóvezető értesítésére, szükség esetén pedig az illetékes hatóság értesítésére terjed ki. Amikor észlelik a segísége szorulókat a vízben, kötelességük a legpontosabb tájékoztatást adni a bajbajutott-ról és tartózkodási helyéről.

Mivel a hajón tartózkodó civilektől ugyanúgy nem várható el az úszva történő mentés, mint ahogy a parton tartózkodó laikusoktól sem, ezért erre nem terjed ki a segítségnyújtási kötelezettségük. Ezek alapján, az úszólétesítményeken tartózkodó civileket külön jogszabály, szerződés, vagy foglalkozási szabály nem kötelezi a segítségnyújtásra, ezért a fent említettek elmulasztása esetén csupán a segítségnyújtás elmulasztásának alapesetért lehet őket felelősségre vonni.³³

3.3.3. A mentőhajók

A mentőhajó egy olyan motoros úszólétesítmény, amely kifejezetten riasztásra áll készenlétben. Mentésre akkor alkalmazható, ha megfelel a Hajózási Szabályzat előírásainak, és azt az illetékes hatóság mentőmotorosnak besorolta, közlekedését pedig engedélyezte.³⁴ Ezeken a hajókon a szakmai gyakorlat által elfogadott, hogy a hajóvezetőn kívül, legalább egy matróz tartózkodjon, és segítse a vezető munkáját.

A Balatonon tartózkodó vízimentőkre a 30/2003. Kormányrendelet 7. §-a szigorúbb szabályozást ír elő. Itt a mentők csak a hajózási hatóság által men-

³² BELOVICS–MOLNÁR–SINKU i. m. 122.

³³ 2012. évi C. törvény 166. § (1)–(2)

³⁴ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről II. RÉSZ 1. Fejezet 1.01 cikk 18.

tőmotorosnak minősített belsőégésű motorral hajtott úszólétesítményt használhatnak. Riasztást számukra pedig csak az OMSZ, a vízi rendészet, vagy a saját figyelőszolgálatuk adhat, utóbbi esetben viszont a riasztást a vízi rendészet felé haladéktalanul jelezniük kell. Végezetül pedig minden riasztásról kötelesek útvonalengedély naplót készíteni.³⁵

3.3.4. *A mentőhajó hajóvezetői*

A mentőhajó vezetőjére nem a civil hajóvezetőkre vonatkozó segítségnyújtási kötelezettség vonatkozik, ugyanis ő egy szervezet alkalmazásában felkészülten várja a riasztást. Fizetését azért kapja, mert testileg és lelkileg fitten, viharban, vagy akár havária esetén segítséget nyújt. Korábban már említettem, hogy a mentőmotorosnak meg kell felelnie a Hajózási Szabályzat előírásainak, ahhoz, hogy vízből mentésre lehessen alkalmazni. Ezek az alapvetések eddig azonban csak a társadalmi elvárásokról, valamint a mentőhajó külső kötelező jegyeiről szóltak. Mivel a Hajózási Szabályzat közlekedési szabálynak minősül, ezért az nem alkalmas arra, hogy megállapítsunk egy minősített esetért történő felelőséget a mentőhajók hajóvezetőire. Ehhez a következtetéshez szükségünk lenne egy olyan foglalkozási szabályra, vagy belső szabályzatra, ami azt egyértelműen levezeti. Azonban, mivel jelenleg nincs egységes foglalkozási szabályzat, vagy belső szabályzat a vízimentők körében, ezért a megállapításhoz más felé kell keresgelnünk.

A meghatározás legjobb módját annak a levezetése jelentheti, hogy azok a civil szervezetek, amelyek vízimentéssel foglalkoznak, azok mentésre feljogosított szervezetek, ezért közfeladatot látnak el. Amennyiben ezen tevékenységüket hajókkal is folytatják, akkor az ottani hajóvezetők a vízből mentés elvégzését az állami mentőszolgálat koordinálása mellett vállalják. Ezek alapján nem kifejezetten egy vízimentésre vonatkozó foglalkozási szabály az, ami meghatározza számukra a kötelezettséget, hanem az Egészségügyi törvény mentésre vonatkozó rendelkezései³⁶, valamint a mentésről szóló EüM rendelet³⁷. Következésképpen, mivel jogszabály állapítja meg a segítségnyújtási kötelezett-

³⁵ 30/2003. (III. 18.) Korm. rendelet a vízi közlekedés egyes belvízi utakon környezetvédelmi okokból való korlátozásáról és a korlátozás alá eső területeken kiadható üzemeltetési engedélyről 7. §

³⁶ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 94–96. §

³⁷ 5/2006. (II. 7.) EüM rendelet a mentésről.

ségüket, ezért a Btk. 166. § (3) bekezdésének utolsó fordulata szerint kell őket felelősségre vonni, amennyiben elmulasztják a tőlük elvárható segítségnyújtást.

A tőle elvárhatóság kérdését vizsgálva, a mentőmotoros hajóvezetőjének a gyakorlatban is magas szinten kell tudnia alkalmazni a kötelezően hajón tárolt mentőfelszereléseket. Ezek alapján még a szélsőséges időjárás ellenére is, a szükséges oldaltávolságon kívül is segítségnyújtási kötelezettsége van a bajbajutottal szemben. Így magasabb szintű mentés várható el tőle, mint egy civil hajóvezetőtől, aki a vízimentést nem foglalkozásként végzi.³⁸ Nem szabad azonban elfelejteni azt az alapelvet, hogy minden mentés egyedi, és bármikor közbe jöhet egy olyan körülmény, ami miatt a hajóvezető a legnagyobb igyekezete ellenére sem tudja a vízből mentést kivitelezni. Arról nem is beszélve, hogy a hajóvezető felel az úszólétesítményen tartózkodó matróz(ok) életéért és testi épségéért is.³⁹ Ezek alapján azt kell megállapítani, hogy a hajóvezetőnek az adott körülmények között kell mindent megtennie, és a szakma általános szabályai szerint várható el tőle a mentés.

3.3.5. *A vízimentő matrózok*

A mentőmotoros hajón szolgáló matróz egy civil szervezet alkalmazásában álló vízimentő. Képzettségére a 3.2. alatt említettek vonatkoznak. Az ő feladata a mentőmotoros hajóvezető tevékenységének a segítése és kiegészítése, így riasztás esetén együtt indulnak el, és kutatják fel a vízben lévő bajbajutott személyt. Mivel a hajón történektért a hajóvezető felel, valamint rangban a matróz felett áll, ezért a mancsaft engedelmességgel tartozik neki. Mivel a matróz a hajóvezetőtől a mentőhajó irányítását nem tudja átvenni, a segítségnyújtási lehetőségei korlátozottak, és nagymértékben a hajóvezetőhöz vannak kötve.

A civil vízimentőnek nem feltétlenül kell hajóvezetői ismeretekkel rendelkeznie, így a hajót nem kell tudnia elvezetni. Szükség esetén nem várható el tőle, hogy a riasztást a hajóvezető helyett véghezvigye. Azonban mivel a mentőmotoros kötelező felszereléséhez tartozik egy rádiókészülék, ezért szükség esetén azon jelezni tud az illetékes hatóságnak vagy szervnek további intézkedés végett. Így a hajóval történő mentéskor, annak elmulasztása esetén képzett

³⁸ A mentőhajó vezetéséhez legalább szolgálati célú kisgéphajó vezetői engedély szükséges (15/2001. (IV.27.) KöViM rendelet a hajózási képzésekről 2. § n.)

³⁹ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről 1. melléklet I. rész 1. fejezet 1.16 cikk.

civil révén segítségnyújtás elmulasztása alapesetért felel.⁴⁰ Ennek az oka, hogy őt sem jogszabály, sem szerződés nem kötelezi a segítségnyújtásra, viszont, a riasztási lehetősége adott, akár rádiója, vagy mobiltelefonja révén.

3.4. A vízi rendészet

A vízi rendészet egy olyan rendőri szervezet, amely a feladatait a magyarországi természetes vizek területén látja el. Ezek a tevékenységek több ponton megegyeznek a szárazföldi rendőrök feladataival. A vízi rendészet léte abból adódik, hogy az államnak minden területen fenn kell tartania a rendet, és az egész országban be kell tartatnia a jogszabályokat. Mivel Magyarországon számtalan tó, folyó és folyam van, ezért az ezeken előforduló közlekedéseket, szállításokat, és a lehetséges bűncselekményeket is a felügyeletük alatt kell tartaniuk. Erre a feladatra jött létre a vízi rendészet.

Az országban három vízi rendészeti kapitányság működik. Ez a három a budapesti központú Dunai Vízirendészeti Rendőrkapitányság, a szolnoki központtal üzemelő Tiszai Vízirendészeti Rendőrkapitányság, és Siófokon pedig a Balatoni Vízirendészeti Rendőrkapitányság működik.⁴¹ Tehát a Vízirendészeti Rendőrkapitányság által lefedett három terület a Balaton, a Tisza, valamint a Duna. Bűncselekményeket azonban nem csak ezeken a területeken lehet elkövetni. Számos más helyen kell a vízi közlekedést felügyelni, és a bűncselekményeket megelőzni. Ezeket a vízi rendészeti hatóságok illetékességi területén kívül eső folyókon, tavakon és egyéb szabad vizeken a vízi rendészeti feladatokat területileg illetékes rendőrkapitányságok látják el.⁴²

A vízi rendészet feladatait és hatáskörét a vízi közlekedés rendőrhatalósági igazgatásáról szóló 13/1996-os BM rendelet határozza meg. Ezen a jogszabályon kívül rájuk is vonatkozik az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. A vízirendőrök hivatalos személyek, így intézkedésre is jogosultak. Amennyiben szabálysértéssel vagy bűncselekménnyel találkoznak, akkor, mint hatóság léphetnek fel a cselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében.

A rendőrök segítségnyújtási kötelezettségét az 1994. évi XXXIV. törvény határozza meg. E szerint *a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget,*

⁴⁰ 2012. évi C. törvény 166. § (1)–(2).

⁴¹ 13/1996 BM rendelet 15. § (1).

⁴² 13/1996 BM rendelet 15. § (2).

*illetőleg a hozzáfordulónak a tőle elvárható felvilágosítást megadni.*⁴³ Mivel a vízi rendészet feladatkörébe a vízből mentés is beletartozik, ezért nekik kötelességük a fuldoklónak történő segítségnyújtás.⁴⁴ Ezek a jogszabályok azonban nem csak a már említett három Vízirendészeti Rendőrkapitányságot kötelezik. Mivel a 13/1996-os BM rendelet 15. § (1) bekezdésében meghatározott három vízi rendészeti kapitányság illetékességi területén kívül eső vízi rendészeti feladatokat a területileg illetékes rendőrkapitányságoknak kell ellátniuk, ezért minden tavon, folyón és szabad vízben történő baleset, vagy bejelentés esetén, a baleset helye szerint illetékes rendőrkapitányságnak segítségnyújtási kötelessége van. Következésképpen a vízirendőröket, a vízben lévő bajbajutottnak történő segítségnyújtás elmulasztása esetén, a Btk. 166. § (3) bekezdés szerinti minősített esetért kell felelősségre vonni. Ennek az oka az, hogy őket külön jogszabály kötelezi a segítségnyújtásra.

4. Összegzés

Tanulmányomban – a szabályozást igénylő kérdésekben – igyekeztem feltárni a vízből mentés körében felmerülő szakigazgatási és büntetőjogi problémákat. Ennek érdekében állítottam össze a segítségnyújtás elmulasztása témájában, a jelenlegi jogi környezetben számításba vehető minősítő körülményeket.

Kutatásaim eredményeként arra a meggyőződésre jutottam, hogy a vízimentés jelenleg nincs megfelelően szabályozva hazánkban. Nincsenek olyan jó gyakorlatok sem, amelyek határozottan rendeznék ezt a kérdést. Ez a probléma számos negatív következményt von maga után. Egyrészt, a generális prevenciót elősegítő büntetőjogi szabályozás hiányában, az ezzel foglalkozó személyek hajlamosak lehetnek elbagatellizálni az életmentő feladatuk jelentőségét. Erre példa néhány strand, mely a gyakorlatbeli mentési követelményeknek közel sem megfelelő mentőőrt alkalmaz spórolás céljából. Másrészt a szabályozatlanság bizonytalanságot és tudatlanságot kelt azzal kapcsolatban, hogy kinek milyen segítségnyújtási kötelezettsége van.

Véleményem szerint, ha egy jobban szabályozott vízből mentési rendszer kerülne kidolgozásra, ami meghatározza a segítségnyújtásra kötelezettek tőle elvárhatóságát, akkor a szigorúbb büntetőjogi következmények hatására, csak olyan szakemberek végeznék a nyíltvízi életmentést, akik megfelelő

⁴³ 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (1).

⁴⁴ 13/1996. BM rendelet a víziközlekedés rendőrhatalósági igazgatásáról 2. § h).

képzettséggel rendelkeznek. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy vannak olyan szervezetek, amelyek már több éves gyakorlattal, megfelelő rutinnal és alkalmas képzés nyújtásával folytatják a vízből mentési tevékenységet. Az ilyen, szervezetenként felkészült, megfelelően ellenőrzött vízimentő szervezetek mintájára lehetne kialakítani a magyarországi nyíltvízi életmentés rendszerét.

Tény, hogy a vízből mentés állami feladat, de azt az állam nem közvetlenül a saját szervei útján látja el. Ezt a feladatot az állami mentőszolgálat koordinálása mellett, alapítványok és egyesületek végzik.⁴⁵ Ők foglalkoztatják a vízimentőket, és ők ellenőrzik ezeknek a mentőröknek a munkáját. A vízimentőkön kívül azonban segítségnyújtásra köteles személy még a vízirendőr, az úszólétesítmények vezetői, valamint meghatározott mértékig a hajón, vagy a parton tartózkodó civil személyek is. Hogy kitől milyen segítségnyújtás várható el, az ma még pontosan nincsen meghatározva. Véleményem szerint, a képzett vízimentőkre is indokolt vonatkoztatni a Btk. 166. § (3) bekezdésében meghatározott *segítségnyújtásra egyébként köteles* minősítést. Ennek oka, hogy e személyeket foglalkozási szabály és szerződés is kötelezi a fuldokló mentésére. A vízirendőröket és az úszólétesítmények vezetőit is jogszabály kötelezi a bajba jutott kimentésére, ezért őket szintén minősített esetért kell felelősségre vonni, amennyiben elmulasztják a tőlük elvárható segítségnyújtást. A hajóvezetőkkel kapcsolatban azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy ők csak akkor felelhetnek a vizsgált minősített esetért, ha valamilyen meghatározott kategóriájú hajót vezetnek. Következésképpen, az úszólétesítmények vezetőinek segítségnyújtási kötelezettsége a vezetett tárgyhoz, és nem pedig a vezető személyéhez tapad. Ennek a következménye, hogy ha egy hajóskapitány a parton sétálva észlel egy fuldoklót, és nem áll rendelkezésére úszólétesítmény, akkor ő is laikusnak minősül, és csak a civilekre vonatkozó segítségnyújtás várható el tőle.

Végezetül hangsúlyozni kívánom, hogy a nyíltvízi életmentés szakmájában több száz személy dolgozik. Az itt foglalkoztatottak száma fokozatosan nő, s a vízimentés mint tevékenység is folyamatosan fejlődik. Ezzel a változással a büntetőjognak is lépést kell tartania, ezért szükség van egy olyan szabályozásra, amely valamennyi vízből mentési tevékenységet végző személy segítségnyújtási kötelezettségét meghatározza. Ennek elmaradása esetén az élet védelme, mint a legmagasabb szinten biztosított alapjog szenvedhet csorbát.

⁴⁵ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (2).